

Karpenko I. V., Danisco L. M., K. P. Yakovenko

TEACHING PRACTICE AS A PROFESSIONAL WORKSHOP FOR FUTURE TEACHERS

The article touched teaching practice as an integral part of the educational process. It is emphasized that teaching practice changing role of the student from the subject, the learner to the subject that teaches. It combines the answer to two questions that are interrelated: "What in the learning process?" And "How do?". Posted forms and methods of educational process turned out students of philosophy. It is proved that the "Higher Education Act" updates in the practice of such philosophical and pedagogical guidance as very caring man to himself, as a kind of practice review meetings "I have with others."

Keywords: teaching practice, students, training, philosophy.

Стаття надійшла до редакції 06.04.15

УДК 378.14

*В. І. Клочко, А. А. Коломієць
Вінниця, Україна*

МЕТОДОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА САМООРГАНІЗАЦІЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями.

Проблема саморозвитку майбутніх фахівців є досить актуальною на сучасному етапі перебудови системи освіти. Адже фахівець повинен мати конкурентно спроможні на світовому ринку праці компетенції. Студент, який спрямований на саморозвиток буде готовий до професійної діяльності та постійного її вдосконалення. Тому виникає проблема самоорганізації самостійної роботи студентів, яка посилюється в умовах скорочення аудиторного навантаження за рахунок збільшення годин для самостійної роботи. Отже, виникає проблема методології педагогічної діяльності, яка буде спрямована на формування у студентів навичок до самостійної роботи.

Аналіз останніх наукових публікацій. Методології педагогічної діяльності в її різних аспектах присвячено чимало уваги як вітчизняних науковців (В. Бевз., Р. Гуревич, О. Захарченко, І. Зяюн, В. Клочко), так і закордонних Д. Дьюї, А. Дістервега та ін. Методологією організації самостійної роботи займалися А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Бондарь, В. Буряк, В. Луценко, В. Мороз, П. Підкасистий, О. Понамьов, О. Савченко, І. Шимко, І. Шайдур, Н. Янгельський та ін.

Мета статті. З'ясувати основні педагогічні умови та аспекти впливу педагога, як керівника навчального процесу, на формування навичок студентів до продуктивної самостійної роботи.

Виклад основного матеріалу.

Методологія – це вчення про методи пізнання, сукупність прийомів дослідження, зведення знань в одну систему. Кожен викладач дотримується певного стилю викладу матеріалу, певної поведінки. Хоча під час занять цей певний стиль поведінки може мати досить широкий “спектр” за рахунок різних педагогічних прийомів, однак стержень залишиться незмінним. Вчені-методисти поділили на групи всі відомі способи поведінки і прийоми застосування викладачами різних методів на заняттях. Першу групу методичних прийомів – “орієнтація на предмет” включають в себе ті способи і форми поведінки, коли викладач більшою мірою орієнтується на підготовку і виклад навчального матеріалу. Заздалегідь підготовлено багато інформації, прикладів, задач, матеріалу буває вдвічі і втричі більше ніж потрібно. Часто в кінці заняття викладачеві доводиться прискорювати темп, для того, щоб все встигнути. Ми не говоримо зараз про прискорення темпу, що вимушене програмою чи іншими факторами, а саме тим, що матеріалу заплановано дуже багато самим викладачем. Викладачі такого типу перебувають у світі думок та ідей, хоча вони практично ніколи не цікавляться новими “нетрадиційними” методами викладання, їхня увага прикута до першоджерел матеріалу, що можуть бути написані навіть не рідною мовою. Студенти, учні такого викладача мають високу думку про нього і ніколи не скаржаться на те, що вони нічого не знають, не вивчать. Однак, серйозним недоліком такого стилю викладання є те, що деякі студенти виснажують себе, щоб встигнути за викладачем. Друга група – “орієнтація на тих, хто вчиться”. Девіз викладачів, що відносяться до цієї методологічної групи є: “Я люблю своїх студентів, учнів”. Викладач цього типу поведінки завжди цікавить життям своїх підопічних, йому цікаво проводити час з ними як в аудиторії, так і в поза аудиторний час, він свою роботу вважає частиною сімейної справи, в яку вкладає душу. Стосунки студентів чи учнів з таким викладачем міцні і є взаєморозуміння, в аудиторії панує атмосфера однієї дружної сім’ї; мета такого викладача – допомогти. І студенти, учні не відчують дискомфорту, адже знають, що викладач щирий і “справжній”. Однак, викладачі такого типу можуть трохи відхилитися від навчального предмету, наводять приклади, що зовсім не стосуються матеріалу заняття.

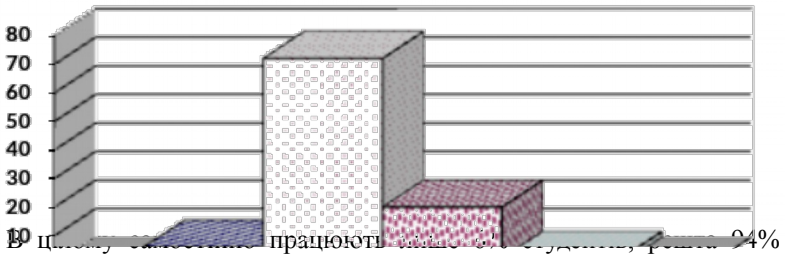
Французький вчений Р. Кузіне висловлює думку про те, що викладач лише впливає на навчальний процес, а не є його керівником: “Процес навчання не можна розглядати лише як вплив учителя на своїх учнів, бо такий вплив ілюзорний; у дійсності навчання — це різновидність

діяльності дитини над своїм власним розвитком у сприятливому середовищі і за допомогою педагога, який виступає лише в ролі консультанта”[7]. Ми вважаємо, що доцільно розглядати організацію навчальної діяльності як цілісний процес впливу внутрішньої самомотивації особистості і зовнішнього впливу викладача.[3]

Проблемою дослідження було з’ясування рівня навичок самостійної навчальної роботи студентів (під час написання модульної контрольної роботи, під час роботи над індивідуальним домашнім завданням). Самостійна робота студентів відіграє вирішальну роль у формуванні майбутнього фахівця, оскільки оволодіти навичками певної діяльності можна лише у процесі виконання її певних структурних складових. Це дає можливість студенту з’ясувати, чого він не знає, не розуміє, не вміє, і свідомо оволодіти відповідними технологіями діяльності.

Використовуючи рефлексивний аналіз на базі ВНТУ в різних групах було проведено експеримент, який включав в себе анонімне анкетування студентів, опрацювання отриманих даних та їх аналіз.

Студентам було запропоновано декілька запитань. Зокрема пропонувалося дати відповідь на запитання: “Чи використовуєте Ви допомогу друзів на контрольній роботі?”. Студенти дали відповіді у такому співвідношенні: не використовую – відповіло 6% анкетованих студентів, використовую рідко – 72% анкетованих студенти, часто використовую – 20%, завжди – 2%. Графічно це матиме такий вигляд.

студентів працюють використовуючи сторонню допомогу

Враховуючи той факт, що студенти працюють не самостійно можна

Рис. 1. Графічне зображення результатів експерименту

групах, де викладають різні викладачі, тому результати анкетування є об’єктивними і не залежать від особистості викладача. Студентам також пропонувалося за п’ятибальною шкалою оцінити власну “чесність” відповідей. Середня оцінка чесності становить 4,4, що є досить високим показником загальної самооцінки.

Надзвичайно важливу роль в процесі самостійної роботи студентів/учнів відіграє мотивація. Оскільки мотивацію можна визначити комплексом факторів, що спрямовують і спонукають поведінку людини, то саме мотивація є тим чинником який приводить в дію функціонування основних механізмів психіки особистості, завдяки чому відбувається певна внутрішня і(або) зовнішня реакція. У процесі загального визначення поняття «діяльність» (зокрема і самостійна робота) можна зазначити, що «діяльність – це форма активності, сукупність дій, що викликаються мотивом». [6, с.102]. Як бачимо, безпосередній зв'язок діяльності студента, зокрема його самостійної роботи, з рівнем та якістю мотивації. «Формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності означає створення певного функціонального стану індивідуального мотиваційного поля, яке, узгоджуючись з іншими індивідуальними полями, складає колективне мотиваційне поле» [1]. Тому проблема погіршення стану самостійної роботи безпосередньо пов'язана зі зниженням мотивації студентів до навчальної діяльності.

Як зазначає М. Працьовитий “ насмілюсь констатувати, що якість математичної освіти в Україні в цілому погіршується. Частина причин цього лежить на поверхні, інша – на магістралях тенденцій, які ледь помітні, і навіть, важко вловимі. Однозначно можна констатувати, що одним з головних чинників є різке послаблення мотиваційних основ, ядром яких є інтерес до навчання і науки в цілому ”. [4, с. 47] Пояснення цього факту вчений вбачає в прагматичному розрахунку власного розвитку.

Покращення якості самостійної роботи студентів бере свій початок у фундаментальній і докорінній зміні підходу до формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів, докорінна переорієнтація студентів з прагматичного напрямку одержання професії на творчо-пошуковий. Вирішення цієї проблеми покладено на плечі викладачів ВНЗ та вчителів шкіл. Фундаментом створення позитивної мотивації є інтерес. Формування мотиву та його стадіальність певною мірою залежать від кількості та структури стимулів, які впливають на особистість.[2, с. 27] Послаблення, а у деяких випадках, і зникнення навчально-пізнавальних та професійних мотивів часто обумовлено недостатнім рівнем професійної спрямованості змісту і методів навчання, використанням інноваційних методів навчання, намагання викладача зацікавити студента змістом дисципліни.

Часто списування (прагнення списати) студентів пов'язано з низькою самооцінкою, відсутністю віри у власні сили, низькою позитивною мотивацією. Ці фактори є ключовими як під час написання модульних контрольних робіт, так і навчального процесу взагалі. Звичайно, не відкидається і властива загальнолюдська лінь і пасивність.

Важливим моментом під час виконання студентами модульної контрольної роботи, індивідуального завдання чи будь-якої самостійної роботи в процесі вивчення фундаментальних дисциплін є психологічний мікроклімат, створений викладачем, що впливає як на технічну частину процесу написання роботи, так і на її результат. Зокрема, “занадто” суворі вимоги до процесу написання контрольної роботи, не дозволяють сильним студентам досягнути мети. Під занадто суворими вимогами ми розуміємо відсутність доброзичливого ставлення до студентів. Оптимальність вирішення цієї ситуації полягає у балансі між строгістю та позитивними очікуваннями від студентів. Це можна описати такою формулою:

Об’єктивність оцінювання = строгість × позитивні очікування

Позитивні очікування відіграють ключову роль в успішності студентів. Очікування проявляються у ставленні викладача до студентів/учнів і в його діях. Протягом багатьох років нами проводилися різноманітні дослідження впливу очікування викладача/вчителя на те, як він викладає предмет. Якщо у викладача низький рівень очікування по відношенню до конкретного студента/учня, то у його ставленні проявляються такі тенденції:

- цьому студенту дають менше часу на відповідь;
- рідше його запитують;
- неправомірно загострюють увагу на неправильній відповіді;
- часто викладач відповідає сам на запитання або викликає іншого учня;
- не дає ніяких підказок і відмовляється повторити запитання чи перефразувати запитання;
- на запитання цього студента/учня відповідь дається коротка і не дуже змістовна;
- якщо студент/учень дає неправильну відповідь, його перебивають швидше ніж інших.

Підводячи підсумки успішності, викладачі з низьким рівнем очікування від конкретного учня проявляють до нього такі тенденції: рідше хвалять його за успішно виконане домашнє завдання, викладають матеріал менш інтенсивно в сповільненому темпі, рідше використовують ті методи навчання, які більш ефективні, але займають більше часу, намагаються рідше зустрічатися з ним поглядом, обмежують використання невербальних засобів спілкування, що висловлюють уважність і зацікавленість, такі як, легкий нахил вперед, кивок головою та інші заохочуючі рухи, проявляють менше уваги, рідше зустрічаються з ним поглядом, рідше зав’язують дружні стосунки.

Важливо, щоб студенти/учні відчували власну значимість. Основний девіз позитивного очікування полягає в тому, щоб очікувати найкращого. Якщо викладач не буде по справжньому мати позитивні очікування відносно конкретного студента, то навіть якщо зовні він буде робити спроби виразити позитивне очікування, його невербальні знаки будуть видавати його, це виглядатиме фальшиво і не матиме ніякого значення для покращення навчання студента.

Студенти молодших курсів через вікові особливості не завжди орієнтовані на пізнання себе, оцінку своїх можливостей та здібностей, визначення змісту і шляхів особистісного саморозвитку. Подолати об'єктивні та суб'єктивні труднощі в оцінюванні власної значимості особистості студента в навчально-виховному процесі ВНЗ можливо завдяки здійсненню викладачем педагогічної підтримки студента на основі позитивного очікування.

Висновки. Проблема саморозвитку майбутніх фахівців є актуальною на етапі перебудови системи освіти. Студент, що спрямований на саморозвиток буде готовий до професійної діяльності та постійному її вдосконаленні. Методологія педагогічної діяльності, що спрямована на формування у студентів навичок до самостійної роботи, базується на принципах системності, діяльнісному, компетентнісно-особистісному, технологічному, підходах, концептуальних положеннях, що стосуються професійної майстерності викладача, удосконалення інженерної освіти, самостійної навчальної діяльності студентів в умовах інформатизації освіти.

Список літератури: 1. Кашканова Г.Г. Навчально-пізнавальна діяльність студента як єдність його операційних та мотиваційних компонентів / Г. Г. Кашканова. - режим доступу : <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2008/txt/kashkanova.php>. 2. Клочко В.І. Формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів технічних спеціальностей : монографія / В. І. Клочко, А. А. Коломієць. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 202 с. 3. Коломієць А. А. Формування мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів технічних спеціальностей засобами історіографії : дис. ...канд. пед. наук : 13.00.04 / Коломієць Альона Анатоліївна. – В., 2011. – 271 с. 4. Працьовитий М.В. Виявлення та розвиток творчих математичних здібностей студентської молоді в умовах педагогічного університету / Микола Вікторович Працьовитий // Проблеми та перспективи фахової підготовки вчителя математики : зб. наук. праць за матеріалами Міжнар. Наук.-практ. конф., 26-27 квітня 2012р. – Вінниця : ВДПУ, 2012. – 366 с. 5. Сучасна вища школа : психолого-педагогічний аспект : Монографія / За ред. Н.Г. Нічкало. К., 1999. – 252 с. 6. Чернилевский Д. В. Креативные

аспекты становлення образовательной системы : Монография / Д. В. Чернилевский, В. Б. Моисеев, А. П. Шаповалов. – М. : РИОМГТА, 2003. – 152 с.

7 http://pidruchniki.com/16400221/pedagogika/vidatni_zarubizhni_predstavniki_gumannoyi_pedagogiki_hviii_stolittya

Biblijgraphy (transliterated): 1. Kashkanova G.G. Navchalno-piznavalna diiulnist studenta yak yednist yogo operatsiynyh ta motyvatsiynyh komponentiv / G.G. Kashkanova .- rezhyim dostupu : <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2008/txt/kashkanova.php>. 2. Klochko V.I. Formuvannia motyvatsii navchalno-piznavalnoi diialnosti studentiv tekhnichnykh spetsialnostei : monografiia / V.I. Klochko V.I., A.A. Kolomiiets. – Vinnytsia : VNTU, 2012. – 202 s. 3. Kolomiiets A. A. Formuvannia motyvatsii motyvatsii navchalno-piznavalnoi diialnosti studentiv tekhnichnykh spetsialnostei zasobami istoriografii : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04/ Kolomiiets Alona Anatoliivna. – V., 2011. – 271 s. 4. Pratsovytyi M.V. Vyjavlennia ta rozvytok tvorchykh matematychnykh zdibnostei studentskoi molodi v umovakh pedagogichnogo universytetu / Mykola Viktorovych Pratsovytyi // Problemy ta perspektyvy fakhovoi pidgotovky vchytelia matematyky : zb. nauk. Prats za materialamy Mizhnar. Nauk.-prakt. Konf., 26-27 kvitnia 2012 r. – Vinnytsia : VDP, 2012. – 366 s. 5. Suchasna vyshcha shkola : psykhologo-pedagogichniy aspekt : Monografiia / Za red. N.G. Nichkalo. K., – 252 s. 6. Chernilevskiy D.V. Kreanye aspekty' stanovleniya obrazovatelnoy sistemy' : Monografiya / D. V. Chernilevskij, V. B. Moiseeb, A. P. Shapavalov. – M. : RIOMGTA, 2003. – 152 s.

7. http://pidruchniki.com/16400221/pedagogika/vidatni_zarubizhni_predstavniki_gumannoyi_pedagogiki_hviii_stolittya

Клочко В. І., Коломієць А. А.

МЕТОДОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА САМООРГАНІЗАЦІЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Процес саморозвитку майбутніх фахівців є актуальною проблемою перебудови системи освіти. Це керований процес особистісних та професійних рис студентів. Важливою умовою здійснення педагогічного керування є наявність особистісних та професійних якостей викладача (емпатія, комунікабельність, фасилітативність і інші).

Ключові слова: самоорганізація, самостійна робота, позитивне очікування.

Клочко В. И., Коломиец А. А.

МЕТОДОЛОГИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ КАК ФАКТОР ВЛИЯНИЯ НА

САМООРГАНІЗАЦІЮ САМОСТІЯТЕЛЬНОЇ РАБОТИ БУДУЩИХ ІНЖЕНЕРОВ

Процес саморозвитку майбутніх фахівців є актуальною проблемою перестройки системи освіти. Це управляється процесом особистісних і професійних якостей студентів. Важливим умовою реалізації педагогічного управління є наявність особистісних і професійних якостей викладача (емпатія, комунікабельність, фасилітативність і інші).

Ключові слова: самоорганізація, самостійна робота, позитивне очікування.

Klochko V. I., Kolomiets A. A.

METHODOLOGY OF PEDAGOGICAL ACTIVITY OF THE TEACHER AS A FACTOR OF INFLUENCE ON THE SELF-ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF FUTURE ENGINEERS

The process of self-development of future specialists is an actual problem of the reconstruction of the education system. This is a managed process of personal and professional traits of the students. An important condition for the implementation of the educational management is the availability of personal and professional qualities of a teacher (empathy, communication skills, facilitating and others).

Keywords: self-organization, independent work, a positive expectation.

Стаття надійшла до редакції 06.04.15

УДК 378.14

*Козачко О.М., Козачко А.О.,
Вінниця, Україна*

КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ В ПРОЦЕСІ ВІВЧЕННЯ ІНЖЕНЕРНОЇ ГРАФІКИ

Постановка проблеми. В сучасному суспільстві виникає швидкий розвиток нових технологій в багатьох областях інженерної діяльності. Вимоги галузевих стандартів вищої освіти України передбачають серйозну графічну підготовку майбутніх фахівців, якість якої покликана забезпечити загальнотехнічна дисципліна «Інженерна графіка». Дана дисципліна формує систему загальнопрофесійних компетенцій, професійну спрямованість майбутніх фахівців, здатність до інженерної інноваційної діяльності та її конструювання, робить значний вплив на професійне і особистісне становлення майбутніх фахівців, сприяє розвитку їх просторової уяви, творчого і конструктивного мислення. Тому у студентів